

SVERIGES PSYKOLOGFÖRBUND

5

KONGRESS 2020

10

15

20

Punkt 26/Motion O

25

Stärk jurisdiktionen psykologutredning och bedömning

30

35

40

45

50

KONGRESS 2020

Punkt 26/Motion O

5

Stärk jurisdiktionen psykologutredning och bedömning

10

Stärk jurisdiktionen psykologutredning och bedömning. Återinför specialiteten och ta fram kvalitetsriktlinjer för grund och specialistutbildning i psykologutredning och bedömning.

15

20

Psykologförbundet poängterar idag vikten av evidensbaserad psykologisk praktik (EBPP). Enligt principerna för EBPP bör psykologutredning och bedömning innefatta att konstruera ett lämpligt testbatteri för en specifik remissfråga; administrera olika instrument så att de ger giltig och användbar information; tolka resultaten enskilt för att sedan integrera data från olika testinstrument i ett större sammanhang av remissfrågan med data från andra källor och annan relevant information om en person, och slutligen förmedla bedömningen till intressenter på ett korrekt, empatiskt och hjälpsamt sätt - allt med hänsyn till språk, kulturell bakgrund och andra variabler som kan påverka personens förståelse. Detta inom ramen för övergripande färdigheter som att söka och utvärdera aktuell forskning, kritiskt tänkande, medvetna beslut och att kommunicera resultat och dess följder.

25

30

Inom Föreningen för psykologisk personlighetsbedömning är vi oroade över urholkandet som pågår både inom utbildningarna och i praktiken, av denna viktiga och traditionellt starka psykologtradition, och jurisdiktion. Tillgänglig och efterfrågad kompetens påverkar varandra i ett samspel där psykiatrins för närvarande minskade efterfrågan på utredningar förmodligen har haft stor betydelse för denna negativa utveckling.

35

Vi som undervisar i personlighetsdiagnostik med och klassiska performancebaserade personlighetstester; lite mer krävande testmetoder att lära sig bjuda, scora, bedöma och integrera med övriga testresultat, märker år från år hur psykologer har allt svårare att tillgodogöra sig metoderna utifrån bristfälliga grundkunskaper i utredningsmetodik.

40

5 Många psykologer är inte längre medvetna om skillnaden mellan psykologisk testning och psykologutredning och bedömning. Men vi är långt ifrån ensamma om att oroa oss över situationen.

10 Svenska Neuropsykologers förening gick nyligen i samarbete med Psykologförbundet ut med en enkätundersökning till sina medlemmar där de skriver att: "SNPF har, i likhet med Psykologförbundet, noterat att utredningar av olika tillstånd, fr a neuropsykiatriska utredningar, inom psykiatri blir alltmer summariska. Psykologer får allt mindre tid eller ingen alls att göra utredningar, man slimmar utredningarna, man inför s k snabbspår, allt i syfte att snabbt ställa diagnoser". De är oroadade över både patientsäkerhet och psykologers arbetssituation och möjlighet att utföra sitt arbete på ett etiskt korrekt sätt.

20 I essän "Psykologutredningens ställning på psykologutbildningen" (Specialistutbildningen, 2019) undersöker Ulrika Birberg Thornberg, leg psykolog och lektor vid Linköpings universitet, den lägre statusen och det mindre utrymme som psykologutredning har på psykologprogrammen, jämfört med behandling. Hon konstaterar att psykologisk utredning och behandling är likställda såväl i examensmål enligt Högskoleförordningen som i direktiv för PTP-tjänstgöring enligt Socialstyrelsen. Birberg Tornberg har gjort ett försök till inventering av de olika psykologprogrammen men med svårighet, eftersom överblick, helhetsansvar- och helhetsgrepp saknades där hon över huvud taget kunde nå någon som ville uttala sig. Programmen ger också olika utbud inte minst avseende psykometri. Som regel saknas centralt ansvarig för de praktiska inslagen som också är rudimentära jämfört med psykologisk behandling. Deltagare i det nätverk av utbildare som formades delade "oro kring att vi kanske inte utbildar psykologer med tillräcklig kompetens för att göra svåra bedömningar och i vissa fall med luckor i psykometrisk kunskap, eller kompetens i att tolka resultat samt ibland kring att skriva psykologutlåtanden." (s. 13)

40 Specialistkansliet de-ackrediterade 2018 en kurs i personlighetsdiagnostik med motiveringen att metoden ifråga inte "bör läras ut till specialistpsykologer utan särskilda fördjupade kunskaper i performancebaserade personlighetstest och psykometriskt utvecklingsarbete och forskning". Även specialistkansliet hyser alltså lågt förtroende för att legitimerade psykologer idag har de kunskaper som behövs för att självständigt kunna värdera och använda testmetoder, något som tidigare varit en självklar implikation av psykologlegitimationen, särskilt som de som metoden ifråga marknadsförs som psykologspecifika av Hogrefe/psykologiförlaget.

50 Vi inom Föreningen för psykologisk personlighetsbedömning menar att det krävs en medveten strategi för att lyfta kompetensen psykologutredning och bedömning inom

5 grund- och specialistutbildning för att inte den, och därmed jurisdiktionen, skall gå förlorade.

10 Birberg Thornberg ser den högre status och det många gånger större utbildningsutrymme som psykologisk behandling har på programmen och bland studenter, som möjligen delvis en funktion av att psykoterapeuter generellt sett har en längre utbildning, åtminstone på det tydliga, sammanhållna vis som psykoterapeututbildningen innebär. Hon poängterar att det förhållandet skulle kunna förändras nu när specialistutbildningen vinner mycket mark.

15 I "Ny sammansättning och funktion av specialistrådet" beskrivs hur rådskonferensen avser att vid kongressen 2020 lägga fram ett förslag om en ny sammansättning och funktion av specialistrådet. Det nya specialistrådet ska bestå av representanter från nationella föreningar eller motsvarande experter så att det representerar samtliga specialiteter.

20 Det nya specialistrådet får ett tydligt uppdrag att aktivt ge stöd åt kvalitetsarbetet till utbildningsavdelningen, aktivt kommunicera med de nationella föreningar eller nätverk om det arbete utbildningsavdelning/central studierektor genomför samt aktivt hämta synpunkter, tankar eller frågor från medlemmarna vad gäller frågor som berör specialistutbildningen.

30 I USA ger utbildningsprogrammen ännu samma eller t o m ökat utrymme åt psykologutredning och bedömning som tidigare, men även där har ett kritiskt behov identifierats av tydliga riktlinjer, för utbildningsprogram som vill tillämpa kvalitetspraxis i grund- och vidareutbildning inom psykologutredning och bedömning. En expertgrupp sammankallad av American Psychological Associations (APA) nämnd för utbildningsfrågor, tillsatt med särskild omsorg om allmän och professionell mångfald, har därför under 2018 arbetat fram riktlinjer för grund- och vidareutbildning i psykologutredning och bedömning inom hälso- och sjukvården "Guidelines for Education and Training in Psychological Assessment in Health Service Psychology". Riktlinjerna syftar till att informera fakultet/handledare, studenter och allmänhet och har organiserats kring sju områden: teori, psykometri, tester och metoder, psykologisk bedömning, etik, juridiska frågor, professionalism, mångfald och handledning. Dessa skall ses som ömsesidigt beroende och beaktas i sin helhet.

45 Riktlinjerna har varit ute på remiss, omarbetats och är under publicering.

Yrkande 1

50 **att** psykologutredning och bedömning åter skall bli en specialitet, mot bakgrund av rådskonferensens förslag att höja kvaliteten på specialistutbildningen genom ett aktivt och nära samarbete med nationella föreningar omkring varje

5 specialitet, och Birberg Thornbergs reflektion att status, utrymme och kvalitet på grundutbildningarna kan påverkas av en tydlig längre utbildning.

Yrkande 2

10 **att** Psykologförbundet utarbetar svenska kvalitetsriktlinjer för grund och specialistutbildning i psykologutredning och bedömning med hjälp av APA:s riktlinjer. Detta för att stimulera kvalitet, jämnhet och en tillräckligt god grund teoretisk och praktisk, för de utbildningar i psykologutredning och bedömning, som vill hålla god kvalitet och standard.

*Föreningen för psykologisk personlighetsbedömning
Genom Malin Holm, ordförande, leg psykolog, STP-psykolog*

20 *Referenser:*

Birberg Thornberg, U., Psykologutredningen ställning på psykologutbildningen -hur kan skillnaderna i undervisning vad gäller psykologisk utredning och psykologisk behandling förstås utifrån en professionsteoretisk ansats. Professionskurs inom ramen för specialistordningen för psykologer IHPU i samarbete med Sveriges psykologförbund examination VT 2019

*<http://www.personlighetsbedomning.se/utbildning-2/utbildningsfragor/psykologutredningens-stallning-pa-psykologutbildningen/>
Ny sammansättning och funktion av specialistrådet presentation på rådskonferensen 11 maj 2019 <https://www.psykologforbundet.se/globalassets/a-om-forbundet/radskonferens/2019/presentationer/10c-specialistutbildningen.pdf>
Guidelines for Education and Training in Psychological Assessment in Health Service Psychology, Approved by APA Council of Representatives, XXX, Board of Educational Affairs Task Force on Education and Training Guidelines for Psychological Assessment in Health Service Psychology
<http://apaoutside.apa.org/EducCSS/Public/pdfs/APA%20ET%20Guidelines%20for%20Psych%20Assessment.pdf>*

40

45 Förbundsstyrelsens yttrande

Kongressen 2016 fattade beslutade om specialistreglementet där det anges vilka specialiteter som ska finnas. Där framgår att: "För att vara relevant ska den (specialistutbildningen) också möta verksamhetens och klienters behov av psykologisk kunskap och tillämpning". Precis som nämns i motionen är bedömning/utredning central i evidensbaserad psykologisk praktik: att formulera ett

50

5 uppdrag utifrån en problem- och målbeskrivning, att analysera tillgänglig forskning inom verksamhetsfältet som är aktuellt och föreslå insats genom en sammanvägning av detta. Men denna bedömning, som i många fall också kan leda till beslut om utvidgad utredning, kräver fördjupade kunskaper inom respektive verksamhetsfält: vuxenpsykiatri, barn/ungdomspsykiatri, forensisk verksamhet, neuropsykologisk verksamhet, habilitering, elevhälsa, organisationsutveckling, och så vidare.

15 Förbundsstyrelsen anser inte att en specialitet "utredning" är i överensstämmelse med hur specialistutbildningen idag är avsedd att möta verksamheters och klienters behov, eftersom den inte utgör exempel på ett avgränsat verksamhetsfält utan ingår som en basal del i alla psykologers praktik. I specialistutbildningen är kompetens att bedöma och utreda ett krav i alla specialiteter. Men utifrån den nuvarande specialistordning som antogs i kongressen 2016 behöver denna kompetens vara sammanlänkad och användas i den kontext den ska användas i, utifrån en fördjupad erfarenhet och kunskap inom specialistområdet: "Specialistpsykologen har särskild och fördjupad kunskap om specialistens vedertagna teorier och metoder, i kombination med en väl utvecklad överblick inom kunskapsområdet och en förståelse och värderingsförmåga rörande kunskapsområdets begränsningar, utvecklingsbehov och vitala frågeställningar" (Specialistreglementet, 2016). En specialitet som skulle kategoriseras utifrån specifika arbetsuppgifter och inte verksamhetsfält skulle därför inte vara kompatibel med nuvarande specialistordning.

30 Kvalitetsriktlinjer för grund- och specialistutbildningen i psykologutredning och bedömning finns redan utarbetade. När det gäller kvalitetsriktlinjer för specialistutbildningen är specifika lärandemål inom varje specialitet utarbetade av legitimerade psykologer med förankring både inom forskningsområdet samt den kliniska praktiken. De nationella föreningarna har också varit delaktiga i processen och gett värdefull feedback. Ett arbete pågår att utarbeta kursplaner för de tio specialiteterna och en övergripande utbildningsram utifrån dessa.

40 Vad gäller grundutbildningen, så har förbundsstyrelsen ett ställningstagande i form av ett utbildningspolitiskt program. Denna utgör en sammanfattning av förbundets strävan att arbeta tillsammans med universiteten. Frågan om kvalitetsriktlinjer för psykologutredning och bedömning på psykologprogrammen ligger ansvarsmässigt hos universiteten. Att psykologutbildningen genomförs med god kvalitet ses av förbundsstyrelsen som central.

Förbundsstyrelsen föreslår kongressen besluta

- 50 **att** avslå yrkande 1
att yrkande 2 anses vara besvarad